

Földhasználat, földhasználat-változás és erdészet (LULUCF) a LIFE programban

1. A 2018. májusban elfogadott Unió LULUCF rendelet elemeinek összefoglalása

A földhasználati, földhasználat-változási és erdészeti szektor (Land Use, Land Use Change and Forestry; a továbbiakban: LULUCF) vonatkozásában 2018. május 14-én egy új, 2021-től hatályos uniós rendelet (a továbbiakban: a Rendelet) került elfogadásra. A Rendelet elfogadott szövege rövidesen meg fog jelenni az EU Hivatalos Lapjában; addig is, az alábbiakban összefoglaljuk az új szabályozás lényegét a pályázatírási munka megkönnyítése érdekében.

A Rendelet a LULUCF-ágazat által kibocsátott vagy elnyelt széndioxiddal kapcsolatos tagállami kötelezettségvállalásokat rögzíti. Ennek érdekében minden tagállam számára kötelező érvényű kötelezettségvállalást és a megfelelés szintjének megállapítására irányuló elszámolási szabályokat határoz meg. E rendelkezések célja az EU 2030-ra teljesítendő ÜHG kibocsátás-csökkentési céljai megvalósításának biztosítása. A Rendelet továbbá meghatározza a LULUCF szektorból származó kibocsátások és elnyelések elszámolására, valamint a tagállami megfelelés ellenőrzésére vonatkozó szabályokat. Az elszámolási szabályok nagymértékben kapcsolódnak alapvető elemeiket tekintve az 529/2013/EU határozat elemeihez, amely 2020-ig van érvényben, és a szintén 2020-ig érvényes Kiotói Jegyzőkönyvvel együttesen alkotják az ágazatra vonatkozó jelenleg hatályos keretrendszert.

Kötelezettségvállalások

A LULUCF rendelet meghatározza a kötelező vállalást minden tagállam részére azzal, hogy a földhasználat - földhasználat változás szektorban mért CO₂ kibocsátásokat teljes mértékben kompenzálni kell szektoron belül, azonos mennyiségű CO₂ elnyelésének biztosításával. Ezt nevezik a *negatív egyenleg tilalma* szabálynak („no debit rule”).

Általános elszámolási szabályok

Az általános szabályok célja a kétszeres elszámolás elkerülése, a földhasználati kategóriák közötti változások 20 éves időtávjának figyelembevétele, valamint egyes széntárolók (a *de minimis* szabály hatálya alá tartozók kivételével) elszámolásának meghatározása. A rendelet bevezeti a földhasználati kategóriák változására vonatkozó – 20 éves – dinamikus szabályt is („gördülő ablak módszer”). Az elszámolási időszakok 2021 és 2025, valamint 2026 és 2030 között fognak tartani.

Az erdősített terület és a kiirtott erdőterület elszámolása

A szóban forgó elszámolási kategóriák elszámolása „bruttó-nettó” megközelítéssel történik. Ebből következik, hogy az érintett időszak alatt a kibocsátások és elnyelések egészének összessége kerül elszámolásra. Az egyéb földhasználati kategóriák erdőterületté való változtatása esetében lehetőség van az alapértelmezett érték helyett 30 évet alkalmazni. Az alapértelmezett érték helyett az említett érték alkalmazását az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPPC) iránymutatásai szerint az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC) Titkársága felé benyújtandó üvegházhatású gázok tagállami jegyzékében (ismertebb nevén: nemzeti leltár-jelentés) meg kell indokolni.

A gazdálkodás alatt álló szántóterület, a gazdálkodás alatt álló gyepterület és a gazdálkodás alatt álló vizes élőhely elszámolása

A tagállamok dönthetnek úgy, hogy a vizes élőhelyeket nem számolják el a 2021-2025-ig terjedő időszakban, azonban 2026-tól kötelező lesz minden tagállam számára ezen kategória elszámolása is. A földhasználat szóban forgó változása a kibocsátások és elnyelések viszonylatában egy múltbeli referenciaértékhez képest kerül kiszámításra.

A gazdálkodás alatt álló erdőterület elszámolása

A természeti és az országspecifikus tényezők hatásainak kizárása céljából egy, az erdőkre vonatkozó referenciaszint kerül alkalmazásra tagállamonként, amelyhez képest az erdők kibocsátását vagy elnyelését számítják. A rendelet ezen kívül uniós elszámolási szabályokat határoz meg, amely a Kiotói Jegyzőkönyv 2020-ban esedékes hatályvesztését követően veszi át a jelenleg a Kiotói Jegyzőkönyv szabályai által betöltött szerepet. A rendelkezések célja az erdőkre vonatkozó referenciaszintek pontosságának és az azok megállapítására irányuló eljárás átláthatóságának növelése. Ehhez szükség van a tagállamokban az érdekeltekkel folytatott konzultációkra, valamint a tagállami szakértők közreműködésével végzendő felülvizsgálatra.

Rugalmassági rendelkezések

A Rendelet lehetővé teszi, hogy a tagállamok a területükön valamely terület elszámolási kategóriához kapcsolódó kibocsátásaikat egy másik terület elszámolási kategóriához kapcsolódó elnyeléssel ellentételezzék az elszámolási időszakokon belül és között. Ugyancsak lehetőség van arra, hogy a tagállamok az elszámolásukban meghatározott nettó elnyeléseket a 10 éves időtartam során halmozzák, továbbá korlátozott mennyiségben az Erőfeszítés-megosztási Rendelet (ESR) rendszerébe átvigyük (ez utóbbi a jelenlegi Erőfeszítés-megosztási határozatot (2009/406/EK határozat) fogja felváltani 2021-től). Amennyiben a LULUCF ágazatban az összkibocsátás meghaladja az összelnyelést és az ESR alatt az adott tagállamnak többlete mutatkozik az időszak során, az ESR alatti többlettel ellentételezhető a LULUCF alatti hiány. A többletelnyelések emellett értékesíthetők másik tagállamnak, hogy az meg tudja felelni a negatív egyenleg tilalmára vonatkozó követelménynek. Ahhoz, hogy igénybe tudják venni a rugalmassági intézkedéseket, a tagállamoknak gondoskodniuk kell az e rendelettel összhangban álló megfelelő nyomon követésről.

Kompenzációs mechanizmus, mint rugalmasság

Ennek keretében a tagállam jogosult a kibocsátásait részben kompenzálni a 2000-2009 referencia időszakban jelentett elnyelésükkel arányos szorzó szerint.

Azon tagállamok, amelyek kisebb alapterülettel, de nagyobb erdőterülettel rendelkeznek, emelt mértékű kompenzációra jogosultak. Az elnökség a döntést azzal igazolta, hogy ezen tagállamok számára sokkal kevesebb tér áll rendelkezésre az erdőterületeik, így a nyelés további növelésére.

A rendelet EU-szintű no-debit feltételt irányoz elő, amelynek teljesülnie kell ahhoz, hogy a kompenzációs mechanizmust igénybe lehessen venni: az egyes megfelelési időszakok alatt a szektorból származó kibocsátások nem haladhatják meg az elnyelést az Európai Unióban.

További feltétel, hogy csak olyan tagállam használhatja az új rugalmasságot, amely közzétette hosszú távú alacsony emissziós stratégiáját, amelyben intézkedéseket fogalmaz meg a nyelők 2050-ig történő szinten tartásáról vagy fejlesztéséről.

2. LULUCF a LIFE éves és többéves prioritásai között

1. AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS MÉRSÉKLÉSE (LIFE CCM)

Az uniós szakpolitikai területek (2018-2020-as többéves prioritások) közül 2 is a LULUCF-szektorhoz kapcsolódó:

1. *A tagállamok és a regionális/helyi hatóságok erőfeszítései az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mennyiségének csökkentésére az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerében és a közös kötelezettségvállalási rendeletben nem lefedett ágazatokban: közlekedés és üzemanyagok, mezőgazdaság, építkezés (pl. épületek energiahatékonysága) földhasználat, földhasználati változások és erdészet;*
2. *Az üvegházhatású gázok elszámolásának és az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésének kialakítása és megvalósítása a földhasználati ágazatban;*
3. Olyan földművelési gyakorlatok kialakítása, amelyek hatást gyakorolnak a kibocsátásokra és a kibocsátások megszüntetésére;
4. Olyan tevékenységek, amelyek fokozzák a Kibocsátás-kereskedelmi Rendszer működését, és amelyek hatást gyakorolnak az energiaigényes és magas üvegházhatásúgáz-kibocsátású ipari termelésre;
5. Fluortartalmú üvegházhatású gázok és az ózonréteget károsító anyagok;
6. Az üvegházhatású gázok hatóságok által történő monitorozása és jelentése.

A LULUCF-ágazathoz kapcsolódó 2018. évi munkaterületek (éves prioritások):

Földhasználat

Új, innovatív és költséghatékony táj- és földgazdálkodási technikák, amelyek célja az olyan mitigációs intézkedések végrehajtásának javítása, mint például a következők:

- A földhasználatból és a földhasználati változásokból származó CO₂-kibocsátások csökkentése (pl.: területgazdálkodási technikák, mint például a fenntartható talajművelés vagy a talajművelés hiánya, gazdálkodás a növényi maradványokkal, a talajtömörödés megelőzése, napenergiával működő takarmányszárítók, szén-dioxid-kibocsátás ellenőrzésére szolgáló eszközök);
- A földhasználatból és a földhasználati változásokból származó CO₂ kivonásának fokozása (pl.: váltógazdálkodás, köztes növénykultúrák, évelő energianövények, agrárerdészet, leromlott talajok helyreállítása);
- Vizes élőhelyek és tőzeglápok kezelése (pl.: a vizes élőhelyek lecsapolásának megakadályozása, illetve elárasztással való helyreállításának ösztönzése, további vízfelvétel megakadályozása és a tőzegmohalápi tüzek elleni védelem, az élő tőzeglápok helyreállításának ösztönzése, vizes élőhelyek újbóli elárasztása, a tőzeglápok kezelésére szolgáló éghajlatbarát módszerek támogatása, különösen kitermelés után).

Fenntartható erdőgazdálkodás és a szilárd biomassza kaszkádszerű használata

- Éghajlatváltozásra reagáló intelligens és hatékony erdőgazdálkodási tevékenységek kidolgozása és ösztönzése – a következőkkel kapcsolatosan:
 - Erdőtelepítés és újraerdősítés.
 - A meglévő erdők széntartalmának megőrzése.
 - Az erdőgazdálkodás javítása többek között állományápolással, gyéritéssel és talajvédelemmel.
- A szilárd biomassza hosszú távú szén-dioxid-tárolókká és megújuló energiaforrásokká való hatékony átalakítása, elősegítve a biomassza kaszkádszerű használatának elveit és a fosszilisenergia-alapú anyagok bioalapú anyagokkal történő helyettesítését.

2. ALKALMAZKODÁS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁSHOZ (CCA)

A 2018-2020. évi többéves CCA prioritások közül legfőképp a 4. számú kapcsolódhat a LULUCF szektorhoz:

1. Városok alkalmazkodása és területhasználati tervezés, amely korlátozza az éghajlatváltozás hatásait;
2. Az infrastruktúrák ellenállóképessége, beleértve az alkalmazkodást célzó kék és zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma-alapú megközelítések alkalmazását;
3. Az aszályra hajlamos területeken lévő vízzel való fenntartható gazdálkodás, árvízi- és partizóna menedzsment;
4. **A mezőgazdasági, erdőgazdasági és turisztikai ágazatok ellenállóképessége, többek között a hegyvidéki területeken és a szigeteken is;**
5. Az Európai Unió legkülső régióinak támogatása: felkészültség a szélsőséges időjárási eseményekre, különösen a part menti területeken.

A 4. többéves prioritási téma alatt az alábbi **2018. évi prioritás (munkaterület)** jelenik meg a LULUCF vonatkozásában:

4/1: alkalmazkodás az erdőgazdálkodás területén az erdőtűzek kockázatának csökkentése érdekében.

3. ÉGHAJLAT-POLITIKAI IRÁNYÍTÁS ÉS TÁJÉKOZTATÁS (GIC)

A **2018-2020. évi többéves prioritások** közül 2 kapcsolódhat a LULUCF szektorhoz (nyomon követés, monitoring, jobb irányítás, tudosságnövelés, stb.):

1. Nemzeti 2030-as és/vagy 2050-es éghajlat- és energiapolitikai stratégiák kialakítása;
2. **A hozzáállás megváltoztatásának ösztönzése, a kibocsátás-csökkentési és erőforrás-hatékonysági lépések középpontba helyezése az ágazatokban;**
3. Az uniós Kibocsátás-kereskedelmi rendszer (EU ETS) működésének hatóságok által történő értékelése;
4. Kapacitásépítés, tudosságnövelés a végfelhasználók körében és a fluortartalmú üvegházhatású gázok berendezéseinek értékesítési láncá;

5. *Az éghajlat-politika nyomon követése, felmérése és utólagos értékelése;*
6. Az alkalmazkodással kapcsolatos igényekkel foglalkozó bevált gyakorlatok és tudatosságnövelő tevékenységek.

A 2. többéves prioritási téma alatt az alábbi **2018. évi prioritás (munkaterület)** jelenik meg a LULUCF vonatkozásában:

2/1. Az éghajlat-politikai akciók ösztönzése olyan közösségekben, ahol az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésére irányuló potenciál különösen releváns a földhasználati ágazatban (akár a kibocsátások csökkentése, akár a talajon széndioxid-tároló képességének fenntartása és fokozása terén), továbbá az ilyen akciók gazdasági és társadalmi előnyeivel kapcsolatos megértés elmélyítése. A sikeres projekteknek új és innovatív éghajlati intézkedéseket kell bemutatniuk, amelyek a későbbiekben – a közös agrárpolitikával összefüggésben – megismételhetők. Ennek érdekében nemcsak arra kell törekedniük, hogy nagyobb volumenben megismételhetők legyenek, hanem olyan költséghatékony mérséklési eredményeket is meg kell határozniuk, amelyek könnyen ellenőrizhetők (a megfelelés és az éghajlati teljesítmény tekintetében), vagy eszközöket kell biztosítaniuk az ilyen ellenőrzéshez.

Az 5. többéves prioritási téma alatt az alábbi **2018. évi prioritás (munkaterület)** jelenik meg a LULUCF vonatkozásában:

5/1. A földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodási (*LULUCF*) ágazat legnagyobb kihívása a *szilárd alapokon álló szén-dioxid-kibocsátási adatok gyűjtése vagy becslése az erdőkből, vizes élőhelyekből és a talajból, amely lehetővé teszi az átlátható jelentéstételt és elszámolást*. Ezért fontos olyan megoldásokat tesztelni és megvalósítani, amelyek kiépítik vagy erősítik a következő tényezőkre irányuló kapacitást:

- térbeli földrajzi adatok használata a meglévő uniós és nemzeti adatgyűjtési rendszereket (mint például a LUCAs, az LPIS/ACS és a Copernicus) kiaknázva a földhasználat és a földhasználat-megváltoztatás meghatározása és nyomon követése céljából;
- az erdőkben, vizes élőhelyeken és mezőgazdasági területeken meglévő szénkészletek és fluxusok nyomon követése és becslése helyi, regionális és régiókon átívelő szinten;
- a szén-dioxid-tárolás veszteségének és romlásának (mint például a gyepterület csökkenése, korábbi és meglévő vizes élőhelyek és tőzeglápok pusztulása és helyreállítása) nyomon követése és kommunikálása.